

Byggnadsminnesförklaring av Iggesunds gamla järnverk, fastigheten Iggesunds bruk 1:1, Njutångers socken, Hudiksvalls kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring har väckts den 9 april 1990 av länsstyrelsen. Förslag till skyddsföreskrifter har remitterats samma datum.

Fastighetens ägare, AB Iggesunds bruk, har i yttrande den 5 juni 1990 godkänt byggnadsminnesförklaring med föreslagna skyddsföreskrifter.

Byggnadsnämnden i Hudiksvalls kommun har genom beslut den 17 maj 1990 godkänt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 17 maj 1990 lämnat förslaget till byggnadsminnesförklaring utan erinran.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Iggesunds gamla järnverk, fastigheten Iggesunds bruk 1:1 i Njutångers socken, Hudiksvalls kommun för byggnadsminne och meddelar enligt 2 § samma lag skyddsföreskrifter enligt bilaga 1.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även läns museet kan rådfrågas.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

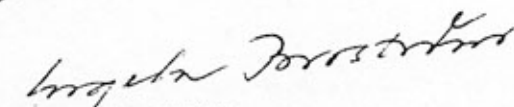
Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet

deltog landshövding Lars Ivar Hising, jämte ledamöterna Marianne Ahlqvist, Jens Alvarsson, Willy Eriksson, Thomas Juhlin, Sven Eric Lundahl, Wallentin Lundmark, Kjell Nilsson, Curt Nygren, Svante Pettersson, Sture Sandberg, Håkan Stjernlöf, Birgit Wallström samt Stig Zettlin.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Johny Rangrost, länsassessor Helen Åleskog, t f länsarkitekt Magnus Blom samt antikvarie Ingela Broström, föredragande.

Lars Ivar Hising

Ingela Broström

Kopia till

- ✓ Riksantikvarieämbetet, delgivn
- Byggnadsnämnden i Hudiksvalls kommun
- Kulturnämnden i Hudiksvalls kommun
- Länsmuseet
- Hälsinglands museum
- Inskrivningsmyndigheten vid Hudiksvalls tingsrätt
- Överlantmätarmyndigheten
- Planenheten

LÄNSSTYRELSEN I GÄVLEBORGS LÄN BYGGNADSMINNE

IGGESUNDS GAMLA JÄRNVERK Iggesunds bruk 1:1 Njutångers socken, Hudiksvalls kommun

Iggesunds järnverk anlades vid 1870-talets början av bruksägaren Gustav Tamm som år 1869 köpte det gamla järnbruket för att påbörja stålframställning enligt den då moderna besselmetoden. Att man trots att släkten Tamm redan ägde flera järnbruk valde att förlägga tillverkningsanläggningen till Iggesund berodde helt på det ur transportsynpunkt fördelaktiga läget vid kusten. År 1876 bildades aktieförbundet Iggesunds bruk, som bl a även omfattade bruket i Rianfors, Hedvigsfors och Strömbacka samt flera sågverk och stora skogstillgångar.

År 1871 började det gamla vallonbrukets omdaning till modern järnverksanläggning och de äldre verksbyggnaderna revs successivt allteftersom nya uppfördes. Först byggdes ett besselverk med två konvertrar, färdigt 1872, och för vidare förädling av stålet installerades såväl götvalsverk som grov- och mediumverk. Därefter byggdes masugn, rostugn och mekanisk verkstad och 1885 ytterligare en masugn och en rostugn. Samma år infördes lancashiremediet vid bruket, en verksamhet som var fullt utbyggd på 1910-talet.

1905 påbörjades även peppersmassetillverkning vid bruket, en verksamhet som tenderade att växa på järnhanteringsens bekostnad. Järnverkets produktion befann sig från och med 1920-talet i ständigt avtagande, framför allt beroende på den starkt minskade efterfrågan på lancashirejärn. 1952 upphörde tackjärnsblåsningen, medan smedjan hölls i gång ytterligare ett år för att smida ut det tackjärn som fanns i lager. Därefter har företagets produktion helt inriktats på stålmanufaktur och sulfatmassa, senare även förpackningskartong.

Järnverksanläggningen består av flera olika byggnadsdelar som efterhand byggts samman. Äldst är rostugnbyggnaden, ett f d kolhus från 1800-talets början, medan övriga delar i huvudsak tillkommit under 1870- och 80-talen. Det byggnadsmaterial som framför allt använts är slaggsten med inslag av tegel, men även trä förekommer i viss utsträckning. Taken är täckta med korngerad plåt.

Den maskinella utrustningen är till stor del bevarad. I besselverket står de båda konvertrarna uppställda på ursprunglig plats och i lancashiremedjan finns tre bevarade härdar samt snältstyckevalsverk, ånghammare och munblingshammare. Masugnar och rostugnar är intakta.

Sydost om järnverket ligger ett skillett där smederna i äldre tid kunde vila mellan skiften. Den lilla envåningsbyggnaden är uppförd av vitputsad sten med papptak.

Järnverksanläggningen renoverades under åren 1972-87 med stöd av beredskapsmedel och fungerar nu huvudsakligen som museum.

Skyddsföreskrifter

Skyddsområdet omfattar del av fastigheten Iggesunds bruk 1:1 enligt karta. Skyddsföreskrifterna gäller gamla järnverket och labbit (markerade med nr 1 och 2 på kartan).

- 1) Byggnaderna får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
- 2) Järnverkets interiör skall bevaras. Invändiga väggar, bjälklag eller andra delar av byggnadens konstruktion får inte rivas eller på annat sätt förändras. Med undantag av kontorsrummen i verkstadsbyggnadens övre våning får befintlig fast inredning inte borttagas eller förändras utan länsstyrelsens tillstånd.
- 3) I järnverket får befintlig fast utrustning inte borttagas, flyttas eller förändras.
- 4) I labbit får ändring av rumsindelning eller andra åtgärder som innebär ingrepp i byggnadens bärande stomme inte göras.
- 5) Byggnaderna skall i samråd med länsstyrelsen underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
- 6) Skyddsområdet skall värdas på sådant sätt att byggnadernas karaktär och utseende inte förvanskas. För uppförande av ytterligare byggnader inom skyddsområdet krävs länsstyrelsens tillstånd.

